

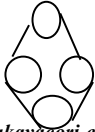

UNITING CHURCH IN AUSTRALIA: LOTU COKOVATATI KO E OSITERELIA KONIFEREDI NI VITI: KEI NA VEIMATALOTU ESO

Feb 03, 2019: Sa tiko kei keda na Kalou: Imanueli-IV [Epiphany IV]: Nodai naki meda veikilai dina sara [bonding-gathering and knowing each other-Base 1], me vakatorocaketaki ka vakavou na noda bula vakayalo. Affirmation-sharing our spiritual journeys-Base 2] kei na noda cakacakatata se vakadewataka na veika eda sa rawata [caring/sharing-Base 3]. Sa vaka na qito na Baseball ka va na kena i cegu-cegu; e tolu na naki ni noda veitokani. Ni rawa kece eda sa rawata e dua na kai ka eda sa yacova nai naki ni qito se veitokani [Home Base].

NODA VEIKILAI

Me vakayacori e dua na porokaramu ka rawa ni vukea na noda veikilai vinaka. Eda soqoni, lululu, veitalanoa ka veiwasei talanoa. Tekivu na soqo ena gunu ti se qai vakayacori ni oti na vuli. Me dau qarauni na vakayagataki ni sevusevu me kua ni vakadaroya na mai lotu ena Siga Tabu kei na nomu cakacaka

NODA BULA VAKAYALO

1. Ena macawa oqo Siga ni Turaga Feperueri 03, 2019 eda na goleva kina na:

A. Ai Vakamacala ni vola nei Jeremaia: E rawa meda kaya ni sega ni yaco na veika e yalataka ko Jeremaia baleta ga nira sega ni muria na Isireli [Juta], ko ya mera muria nai Vunau [Torah]. Ia sa vakaraitaka vakadodonu ga na veika mera vakayacora mera bula kina, ko ya mai na loma ni nodra talaidredre ka vakadrecike sa duisa ka yalataka na sala vou vaKalou ni bula vou ena gauna mai muri ke ra sa lesu tale vua na Kalou. Sa solia tu na Kalou na digidigi ni vakatulewa. Sa bibi kina nona vosa oqo: 'Na veiyalayalati vou au cakava vata kei ira na Isireli. Au na tugana na noqui vunau ena nodra vakasama ka vola sara e yalodra. Au na yaco me nodra Kalou, ka ra na yaco mera noqu tamata' [31:31 wilika talega na 32: FNV]. Oqo sa dua na vakasama vou sara ni sega ni ra vakatau ena Vunau e volai ena vatu, vaka mai Sainai, ia na kena sa yalataki oqo na vunau vou e na volai ga e lomadra na tamata, ko ya, ko ira na tamata era rogoca, wilika ka vakabauta ka vakayacora sara. Meda goleva mada ka kila na yaca 'Jeremaia' ka rawa ni kenai balebale na 'taracake' se talaraki' me vaka ga na vosa vakavavalagi na 'raise' kei 'raze' e tautauvata na kenai rorogo, ia e duidui na kenai balebale. E rawa ni ko vakasaqara e so na vosa vakaViti e tautauvata na kenai rogorogo, ia e veibasai na kenai balebale! Na yacana sa veiganiti vinaka kei na nona cakacaka vakaparofita, me vaka e vakayagataka na vosa ruarua oqo: na veitarai cake kei na veitalaraki se veivakarusa [wilika na 1: 10; 31:28]. Ko Jeremaia e kai Anacoci [edaidai na yacana ko Anatah], ka rauta e 6 na kilomita [3 na maile] mai Jerusalem. Me vakataki Joni na Dauveipapitaiso, ea kacivi ni sa qai kunekunetaki tiko ena ketei tinana. Ea sucu mai na vuvale vakabete nei Ili ko Jeremaia ka yalataki kina nira na mate dole ga nona kawa ka sega nira yacova na qase [ko Jeremaia na kawa mai vei Ili; raica na vosa yalayala ni Kalou ni ra na mate gone ga na kawai Ili [I Samuela 2:31-33]. Sa rauta me tekivu gone ni sa qai yabaki 17 ga. Ko Jeremaia e sega ni rawarawa na nona cakacaka vakaparofita; eratou a saga me

vakamatei koya na nona vuvale ni sa cauravou ga, baleta ni sega ni salavata na nona parofisai kei na lewa ni tui kei ira na veiliutaki. Sa vakasalataki ira na kai nona mera soro ki Papiloni, ia era sega ni ciqoma ka ra la'ki totaki Ijipita; ia e mani vakavuna na nodra vakarusai ka kauvakavesu ki Papiloni. Era kauwaitaki Jeremaia na kai Papiloni, ia e sega ni via lako kina, ka vakavuna na nodra cati koya na kai nona. Ea qai la'ki kauvakavesu ki Ijipita, ka kau sara ena domo ni Uciwai na Nile ena yanuyanu ko Elephantine, ka nanumi ni a qai laki mate kina. Oqo talega na yanuyanu se na vanua e nanumi ni a kau taumada kina na Kato ni Veiyalayalati, ka nanumi ni a la'ki tini sara yani ki Iciopea... e tiko tale eso nai talanoa me baleta na vanua e no kina na Kato ni Veiyalayalati. E rauta e 40 na yabaki na veiqaravi nei Jeremaia, 627-596 BC/BCE; ka donumaka na gauna ni bula dredre vakapolitiki kei na yavavala ni vanua. Nai vola na 'tagi, lele'se Lele i Jeremaia, e 5 ga a kena wase, sa vinaka meda wilika vata kei nai vola nei Jeremaia. Ko Jeremaia eratou parofisai tiko ena gauna vata kei Apakuki, Sefanaia, Isikeli kei Taniela. E donumaka na nodratou gauna e lima na tui: Josaiia [640-609], Jioaasi, Jioiakimi [609-598], Jioiakini [vula 3 ena 598] kei Setekaia [598-587]. Sa tekivu me kasura mai na nodra bula vakayalo na Isireli [Juta, Penijamini]: baleta ni ra sa talaidredre Vua na Kalou, era sa vakatotogitaki se vakavulici. Sa parofita cati ko Jeremaia mai vei ira na tui, kei ira talega na lewe ni vanua, baleta nai vakarau ni nona vosa. Ia, sa dua vei ira na parofita rogo ka mana nona veiqaravi ena mata ni Kalou. Sa parofisaitaka na kau vakabobula ki Papiloni kei na nodra lesu tale mai na kai nona. Na Jeremaia 2:19 [wilika] na tikina sa kovuta kece nai naki ni vola kei na veika sa yaco vei Juta kei Isireli kei na koro turaga ko Jeruselemi. Sa vunautaka tiko ga na nodra veisau na tamata mai nai valavalaca ka lesu vua na Kalou. Na vakasama ni 'yalo vou' ena kauta mai nai Vakatawa ni Sipi, na Mesaia, ko koya ena kauti ira ki na gauna vou kei na gauna vinaka, na Veiyalayalati vou kei na Siga vou ni Nuinui Vou. E na yaco oqo ni veisau na yalo ni tamatai valavalaca ka vakacuruma kina na yalo vou, na yalo ni loloma ka solia na Kalou [31:31-34]. E levu tu na tikina talei edau taleitaka ka yaga meda wili gusutaka, e rua ga oqo :na wase 6:16: 'Dou tu ena sala ka vakararai, ka taroga nai lakolako makawa se sa vakaevei na sala vinaka, dou lako ga kina dou na qai kunea kina na vakacegu ni yalomudou.' Sa bibi na tuvatuva ka, oti vakasamataka ka vakayacora sara [planning—reflect and action]. Se na 29:11: 'Niu sa kila na nanuma ni yalomudou, sa kaya ko Jiova, na nanuma mo dou vinaka, ka sega ni ca, ka meu solia veikemudou nai nuinui vinaka ni gauna e muri' [na Kalou sa virikotoro tu nonai naki ni noda dui bula meda tovolea me vakayacora [God says, I know I have plans for you, plans to prosper you...']]. E na tokalau kei Jeruselemi e tiko kina na qara vatu ka vakatokai na Qara vatu nei Jeremaia [Jeremiah's Grotto], na vanua ni nona masumasu ena gauna ni nona rarawa, yaluma kei na galili ni tu taudua. Ena qaravatu oqo e no kina na delana ka vakatokai ko Kolikoca ka lauvako kina ko Jisu ena kauveilatai.

I. Jeremaia 1:4-10: Nai vakamacala e cake sa matata ni dua na gauna dredre e kacivi kina ko Jeremaia, sa tawase rua na vanua ko Isireli, 10 na yavusa e vakayagataka tiko ga na 'Isireli' [northern kingdom], era lesia e dua nodra tui vou, ka sega ni kawai Tevita; e 2 na yavusa e na ceva, ko Juta kei Penijamini [southern kingdom], ka veiliutaki tikoga kina na kawai Tevita. **II.** Ni raica na Kalou na leqa, na veilecayaki, na vakaloloma ni bula ni tamata ena vuku ni

valavalaca, sa ia sara na nona veidigitaki vei ira e raica me ra i dewadewa ni nona lewa vei ira na tamata. Nona veidigitaki e ka vuni ga vua na Kalou, vei Jeremaia sa vakayacora ni sa bera ni kunekunetaki. Ni sa cauravou gone ga, yabaki 17, sa rogo vua na veikacivi ni Kalou, o Koya sa kila makawa tu na veika me vakayacora. Sa kacivi, vakaulubale ko Jeremaia, me vaka ga nai vakarau vakatamata [raici Mosese enai Lako Yani 3:1ff], ia sa vakaraitaka na Kalou na nona dina levu, ko ya ni sa bera ni kunekunetaki ko Jeremaia, sa lesi koya oti ena dua nai naki kei na dua nai tavi. IV. *Sa dua nai vakavuvuli vinaka meda kila na tamata: sa sega ni dodonu ga meda vakaulubale ka kaya ni sega ni rauta noda bula na cakacaka e tu e matada, lailai na ka eda kila, sega ni tu na maqosa, se eda kaya nida sa gone ga ka sega ni kila na vosa se veiliutaki. Meda vakabauta ka kila deivaki ni sa veidigitaki ka veikacivi na Kalou.*

B: Ai Vakamacala ni Same: *Sa dauvakayagataka vakalevu ko Jisu na Same ena nona vunau kei na nonai vakavuvuli, baleta ga ni sai vakarau ni nodra bula; ena nodra bula vakavuvale kei na lotu mera dau lagata se cavuta na Same. E 150 na Same era a vakasoqoni vata ena dua na gauna balavu, ka ra dau vakayagataka ena nodra: vakacaucautaka na Kalou, ena nodra vakavinavinaka Vua na Kalou, ena nodra tusanaka na nodra vakabauta, ena nodra tukuna na nodra vakanuinui, ena nodra dui rarawataka na tamata yadua na nodrai valavalaca, kei na Nona Dina tu ga na Kalou ni lomani ira ka dauvukei ira talega. Na uto ni Same sai koya na bibi ni nona vakararavi se vakabauta na Kalou na tamata yadua. Sa vinaka talega meda raica kina na nona tukuna vakadodonu na tamata na nona gagadre se cikecike Vua na Kalou. Na Same sa yaga ena draki ni bula kecega eda kila ka sotava na tamata, meda dauvakayagataka me yaga ki na noda bula ni vakabauta! II. *Ena vuku ni noda dau taleitaka na Same, ena uasivi meda raica na kenai wasewase e 5 ka muria vinaka nai vola e lima nei Mosese sa vakatokai na Penitatuki [Penteteuch-pente-5, teuch- vakaro se lawa]. Na veiwasewase sa dusia vakararaba ga na veikulutaga sa vakabibitaki ena veivola e lima. Sa kenai balebale ko ya ni Same: 1. Same 1-41 ena salavata kei Nai Vakatekivu [Genesis]. Me vaka ga na veibuli ni Kalou enai vakatekivu, na lutu ni tamata enai valavalaca, ka yalataki na veivueti ni Kalou. E levu na Same oqo e tukuni ni a vola ko Tevita ka sa vakaraitaka na nona vakalougatataki na tamata, nona lutu mai na liga ni Kalou, kei na nona vakabulai mai Vua na Kalou. 2. Same 42- 72, na Lako Yani [Exodus], ea vola ko Tevita me baleti Isireli, sa vakarusai ka vakavoui tale. Sa vakabulai Isireli na Kalou, ka sega ni yaga me vaqara tale edua na sala, mera rai ga Vua na Kalou, sai Koya ga na Sala mera vueti ka vakabulai kina. 3. Same 73-89 sa salavata kei na Vunau ni Soro [Leviticus], ea vola ko Esafa kei ira na nona kawa. Sa vakabibitaki kina na Vale ni Soro, na Nona lagilagi na Kalou, sa cecere ka kaukauwa. Sa na gole kina na tamata me vakabulai ka vakarokorokotaka na Yacana Tabu. 4. Same 90-106, Tiko mai na Lekutu [Numbers], era lewe levu era kainaki ni ra vola ka sa baleta na veiwekani nei Isireli kei na veimatani tu sa wavoliti koya kei na Nona lewa na Kalou na matani tu ko Isireli kei na veivanua kecega era sa vakarorogo ki na nona lewa. 5. Same 107-150 nai Vakarua [Deuteronomy –deut -2, nomy-lawa] sa kainaki ni a vola ko Tevita ka vakabibitaki kina na Kalou kei na Nona Vosa. Sa levu kina na sere ni veivakacaucautaki, veivakarokorokotaki kei na vakavinavinakataki ni Kalou. E levu na Same oqo era sa volai me lagati ena soKalou, ka sa rawa meda vakayagataka talega meda lagata Vua na Kalou, se meda vola eso nai vakarau ni soKalou me salavata kei na veiSame oqo. 6. Na Same 71 e tiko enai rua ni wasewase 42-72, sa no kina na vakasama ni Lako Yani ka vakaraitaka na mata tamata digitaki na Isireli era sa vakaleqai enai valavalaca kei na cakacaka ni Kalou ena nona veivueti ka veivakabulai. Na Kalou sa vakabula na matatamata na Isireli ena dua nai naki vuni ga vaKalou, sa vaka kina na nona vakabulai eda. Eda sega ni vaqara na sala meda vakabulai kina, ia na Kalou ga na sala meda kunea kina na bula ka me kau mai vua na noda leqa kecega.**

I. Same 71:1-6 [me wiliki sara na Same taucoko 1-6, 7-24]: Sa qase sara na Daunisame ka sa raica lesu na gauna balavu sa bula kina [longevity's experiences: 5, 6, 17] ka sa vakadinadinataka tiko ga na veimaroroi i Jiova. A cava me vakamalua kina ni sa qase [9,18] ni sa voleka na vanua me yaco kina? Sa tu e matana na bolebole [4,13], vakadeitaki koya ena masu vua na Kalou [1-9, 12-13], vakalagilagia tikoga na Kalou [8, 14, 22-24], sa tu ga e liga ni Kalou nona veigauna ni mataka [19-21], gumatua tikoga me tukuni yalotaka na vinaka kei na loloma ni Kalou [17-18]. **III. Sa raica ga na nona bula mei vakatakilakila se sai vakaraitaki vei ira na gone ka muri mai na vinaka, totoka kei na veivakalougatataki ni da vakararavi ka vakabauta na Kalou. Eda vuli tiko na qai muri mai ena nodrai valavala, nodrai vakarau ni bula kei na nodra vakabauta sa liu veikeda.**

C. Nai Vakamacala me baleti Koronica: *Ko Koronica [Korinica] e tara toka ena dua na delana rabalailai ka wasawasa ruarua na yasana ka rawa ni tavo na waqa lalai ka usai voli se talaci kina nai voli mai na dua na yasana ki na yasana ka dua ka vakavodoki tale ena dua na waqa. Nai yau me kau vaka ki Itali se na kena me kau vaka ki na Wasaveimama [Mediterranean]. Ena vukea nai voli me kua ni sokotaki vaka ki Kiriti de na luvu kina na waqa ena cagilaba se kasa ena cakau. E a tovolea taumada ko Julius Caesar me kelia baleta ni 200 na maile [400 na kilomita] me vakarawarawataka na sokotaki ni yau. Ia a qai tekivutaka ko Niro na tui Roma ena 66 CE me taya nai keli musu me soko kina na waqa; a caka tu vakavo era qai vakaotia na Faranise ena 1881. Sa soko kina na waqa lelevu ka vakatotototaka na usa i yaya kei na veisokoyaki. Ena vuku ni veivakolonitaki kei na nodra vakavunene nai taukei ni koro, era cemuri ka sa mai tawana ena gauna nei Julius, na bobula sereki: ko ira na kai Itali, Siria, Ijipita kei na Jiu. Baleta ni koto donu, sa yaco me koro ni sotasota ni veimata tamata ka ra kauta talega yani kina na nodra dui kalou. Ko ira na Jiu na nodra Kalou ko Jiova, ko Roma na kalou ni wasawasa ko 'Posoidoni' [Poseidon] kei Kirisi na kalou yalewa ni dodomo [love] ko 'Aferedaiti' [Aphradite] ka rauta e 2000 na kena parofita gone yalewa ka ra vakayagataki ena dautagane kei na dauyalewa. Sa rauta me buli e dua na vosa vou vaKirisi na 'korinthiazomai' ka kenai balebale na dautagane/dauyalewa [fornication] se 'vakakoronica' se ena vosavosa vakaViti 'koro ni ca' ka ni koro ni valavalaca. E na uneune levu ni 1858 e ceuraki kina na koro makawa ka kunei kina nai dabedabe ni veilewai ka lewai kina ko Paula. Ko Koronica erau veiqaravi toka kei Aceni, na koro levu ni vuku ka rau dau veisisivi se veiqatitaka se ko cei na koro rogo se dokai. A volai nai vola mai Efeso enai katolu ni nona kaulotu ko Paula rauta na 65 AD/ACE ka sauma kina eso na vakatataro ni nodra bula na lewe ni lotu.*

I Koronica 13:1-13: **I. Sa tomani tale na vakasama ena macawa sa oti me baleta nai solisoli ni Yalo Tabu me yaga raraba ka sega ni da veisisivitaka se**

dokadokataka. Sa soli ga vei keda me vakayagataki me tubu cake kina nai vavakoso lotu. E sega ni dua e cecere vei ira, era tautauvata ga. Na vuku kei na veituberi ni Yalo Tabu vei Paula sa vakayagataka ga na ‘yago’ me dusia na bibi kei na totoka ni cakacakavata, veiyaloni ena wase 12. Na yago e duabau ga, ia e duidui nai tavi era dui qarava na veitiki ni yago: na liga, na yava, na mata, na daliga, na ucu...ko ira oqo e ra cakacakavata me bula tiko kina na yago taucoko; sa sega kina na veiqati, duiyaloyalo, ia era sa dui qarava ga nodra dui tavi ena vuku ni yago taucoko. Sa qai vakayagataka na dina ni bula ni yago ko Paula me vakaraitaka kina ni dodonu me vaka koya na i soqosoqo lotu se veitokani ena vakabauta. E Uluna na Karisito, ka da veitiki ni yago na tamata vakabauta me qarava ga na noda dui tavi me bula vinaka kina na yago taucoko. **Na noda dui tavi, ko ya na taledi se nai solisoli e tu vei keda yadua, sai solisoli loloma ni Kalou. Wilika tale na 12:31 sa vakarautaki koya kina ko Paula me tukuna nai solisoli levu taudua. Nai solisoli levu ga sa qai vakaraitaka ko Paula ena wase 13 sai koya na LOLOMA. Eda sa raica oti ni veisolisoli kei nai tavi duidui sa solia taucoko na Yalo Tabu, ka da sa vakadinadinataka ni sega ni noda ga, ia sa soli vakailoloma mai vei keda me vakayagataki me sala ni veiqaravi raraba. Meda kakua sara ni dokadokataka nai solisoli sa lolomataki vei keda, ia meda kila ka vakabauta ni solisoli kece ni Kalou. Nai solisoli cecere taudua, sai ko ya sai koya na Loloma. Ke soli kece vei keda nai solisoli ena wase 12 se 13 ka sega vei keda na Loloma, sa qai matewale ga na veisolisoli kece koya, ena tini ga me vakaloloma na noda bula.**

II. Na veitikina ena 13:1-13 sa dusia ga na cecere ni LOLOMA baleta ni veika kece era vakaiyalayala se ena oti mai se cava koso ga se yaga ga vakarauta. Ena gauna oqo sa yaga na Vakabauta [faith], ia nida sa tiko e mata ni Kalou se mata i Jisu, eda sa sota kei koya eda vakabauta tiko. Sa na sega ni vakaibalebale na vakabauta baleta ni da na sota ena matana votu kei Jisu ‘mai kea.’ Eda sa na raici Koya, ko Koya eda vakabauta tiko [raica na Iperiu 11: 1 ff]. Sa vakakina nai Nuinui [Hope], yaga vakalevu ena gauna oqo ni da nuitaka tu na bula vata kei Jisu; sa na sega ni yaga nai Nuinui ka ni da sa tu e matana na Nodai Nuinui, ko Jisu ‘mai kea’. **E dua ga na ka sa qai vo, koya na ka tawa mudu, sai koya na LOLOMA. Sa vauci keda na loloma ni Kalou ena gauna oqo kei na bula vata kei Koya ‘mai kea’.**

III. Ni da raica vakatitobu ga na bula nei Jisu kei na veika cecere sa mai vakayacora, nona bula, nonai vakavuvuli, nona mate, nona tucake tale, sa makare sese sara na nona **loloma**

levu, loloma tawa yalani se loloma savu vei keda ka dusia ga na titobu ni loloma ni Kalou. IV. Wilika tale na wase 13 ka biuti Jisu ena vanua e volai kina na Loloma, o na raica ni ko Jisu ga na Loloma ko ya se ko Jisu ga sa vakabibitaki ena vosa na Loloma. Ni oti ko ya, tovolea mada mo biuta na yacamu ena vanua e volai kina na Loloma [vakauasivi na tikina 4-7] ka sa na dua nai vakarau talei mo ilovi iko tiko ena veisiga, mo cavuta tiko, se sa vakaevei tiko nai tovo ni nomu loloma kei na nomu veimaliwai kei ira na wekamu, vakaveiwatini, se kei ira na tamata kecega...ka okati kina na noda meca! Me vaka ogo ne: “Sa dau vosota vakadede na loloma...me ‘sa dauvosota vakadede o Jone’ [se Marica], vakaisosomitaka na yacamu ena vosa “loloma”.... V. *E levu vei keda eda cavuqaqataka na Same 23, se Maciu 5:1-12, na Vunau mai na Ulunivanua, ‘Sa kalougata...’ia ogo e dua talega na wase ni vola meda cavuqaqataka.*

D. Ai vakamacala me baleti Luke: *E vica na tikina bibi meda kila taumada: 1. Na veivakabulai sa mai vakayacora na Kalou ena bula nei Jisu sa baleti yuravura taucoko, [inclusive]: a. Ko Luke ea sega ni vakacuruma nai tukutuku me kua ni vunautaki nai Tukutuku Vinaka vei ira na kai Matanitu tani me vaka e kune ena Maciu 10:5-6 [cf Marika 6:7-13; Luke 9:1-6]; b. E sega talega ni vakacuruma na veitalanoa ni marama ni Kenani kei Jisu ena Maciu 15:21-28 [cf Marika 7:24-30]; c. Ko Luke e sega so ni vakabibitaka na kena vakayacori na parofisai mai nai VTM me vakataki Maciu. Ia me vakataki Maciu e rau tukuna na kawa i Jisu: ko Maciu e tekivu mai vei Eparaama; sa talei nida wilika ni ko Maciu e vakacurumi rau na yalewa ko Reapi, na yalewa dautagane me kawa mai kina ko Jisu kei Ruci na yalewa ni Moapi. Dina ga ni sega ni tukuni rau na yalewa e rua ko Luke, ia sa tekivu mai vei Atama ki Vua na Kalou [Luke 3:38]. Koi rau na dauvolavola erau sa dusia ga na Nona veidigitaki na Kalou ka sega ni dodonu me beci koya kina e dua na tamata, tagane se yalewa. 2. Sega ni vakataki Maciu kei Marika, ko Luke sa qarauna me tekivutaka na nonai tukutuku me salavata kei nai tukutuku ni gauna ko ya [raica e cake “an orderly narrative/account”--- “mai nai vakatekivu, me’u veidutaitaka nai vola vei kemuni,” Luke 1:3]: na bula vakapolitiki, vakailavo, bula veimaliwai kei na bula vakavanua [historical/geopolitical]. Na nona Kosipeli sa vakarautaki me baleti yuravura raraba; sa vakarau tu na vanua, ko ya sa koto donu na veiliutaki ni vanua me ciqoma na Nona lako mai ko Jisu. 3. E levu cake na nona tukuna vakamatailalai na bula, mate kei na tucake tale ni Turaga ko Jisu. E levu cake nai talanoa me vakadinadinataka na tucake tale ena Nona vakaraitaki Koya ko Jisu vei iratou na tisaipeli. 4. E vakavolekati keda sara enai talanoa totoka ni yuvale [pen-portraits], me vakataki: Elisapeci kei Sakaraia [1:5-25,57-80], Meri kei Josefa [1:26-56;2:1-26, 41-52]; Simione kei Ana [2:25-38] kei Joni na Dauveipapitaisotaki [3:1-20]. Ogo ko ira na turaga kei na marama ea sotava ko Jisu ena Nona bula. 5. Nai talanoa e rawa nida vakasamataka, se meda veitalanoa kina ka raica na kena yaga ena noda bula, me vaka ogo: Na nodra vakadinadina ko ira sa rawai ena bula mai Vua na Dauveiqaravi Levu, ka sa yaco me nodrai Vakabula na Turaga ko Jisu [1:1-2], me vakataki ira ogo: na marama ka lumuta na yavai Jisu ena waiwai [7:36-50]; ko Sakeusa ena nona a vakabulai koya ko Jisu, ena nona lakovata kei koya ki nona vale [19:1-10]; na Nona sota kei ira eso tale na Nona tisaipeli, ka sega ni okati kina ko iratou na lewe 12, ko ya*

ena gaunisala ki Emeo; kei Kaliopasa kei na nonai tokani? Na watina beka? [24:13-15]. 6. Sa tukuna e dua na Jisu dauveikauwaitaki ka dauloloma: na marama ka lumuta na yavana [7:36-50], na marama turudrabalavu ka yabaki 12, ena nona a tara na tutu ni sulu i Jisu ena gaunisala; kei Jairo [8:41-42,49-56] me la'ki vakabula na luvena yalewa yabaki 12 [8:43-48]; na vada mai Neini ka vakabulai na luvena tagane [7:11-17]. 7. Na talei kei na titobu ni loloma mai vale [ni Kalou], ena veivosoti kei na Nona bokoca nai valavalaca, me vaka nai talanoa ena Luke 15:1-32: na sipi ka yali, na tiki ni siliva ka yali [ka rawa ni vakadewataki ni vosa vakatautauvata ogo ni 'Kalou,' e vaka na yalewa, se na marama], me vaka: na gone sa yali, na gone cidroi se na loloma mai vale...na loloma ni Kalou sa dei tu ga ka sa sega sara ni veisau. 8. Na nodra kauwaitaki na dravudravua, tamata e biligi tani ka vakalolomataki ka okati kina ko ira na marama. Sa vutuniyau ko Luke enai talanoa e veivakaugeti ka veilauti me yaga ena noda bula ni soKalou, kei na noda vakadinadinataki Jisu kei na noda veiqaravi ena vanua eda bula kina.

I. Luke 4:21-30: Sa sega ni ciqomi na parofita ena nona koro dina se nona vanua [raica talega na Maciu 13:57; Marika 6:4; Joni 4:44], sa vosa nei Jisu ka ni sega ni ciqomi na nonai Tukutuku Vinaka, ia e muri ga era sa qai ciqoma eso na lewe ni koro. II. Na vakasama raraba ni ko ira ga na Jiu e digitaki ira na Kalou. Dina ga ni buli ira na kai matanitu tani na Kalou, era sai vakawaqa ga ni buka mai Eli, oqori na vakasama vaka Jiu. Eda sa raica na veisau ni vakasama ogo enai talanoa nei Jisu ka kauta ga mai e rua nai talanoa ena VTM. Sa vakadewataka ko Jisu na nona sega ni ciqomi mai vei ira na kai nona ka kaya kina ni Tukutuku Vinaka sa kauta mai sa nodra talega na kai matanitu tani. Sa vakayagatataka nai talanoa e rua ogo: Sa vakabula na yada mai Sarepita ko Ilaijia na parofita [I Tui 17:ff; 18:1], dina ga ni levu tu na yada e Isireli mera vakabulai. Se na nona vakabulai ko Nemani na vukavuka [II Tui 5:1ff], na kai Siria, na kai tani, dina ga ni levu tu na vukavuka e Jerusalemi mera vakabulai. III. Na veivakabulai ni kai vanua tani, na yada ni Sarepita kei Nemani na vukavuka, sa dusia ga na nona kauwaitaki ira talega na kai matanitu tani na Kalou. Ko koya nai Vakabula kei vuravura. Sa bibi dina ko ira era vakabauta na Turaga ko Jisu, veitalia ga na vanua eda dui lako mai kina. IV. Oqori dina ga na Kosipeli/Tukutuku Vinaka sa kauta mai ko Jisu ki vuravura. Sa noda kece meda rogoca, vakatulewa ka digitaka ka vakabauta sara, eda na vakabulai kina... Jiu se kai matanitu tani, vavalagi, Idia, Jaina, se dua ga na mata tamata e vuravura..sa lako mai ko Jisu me kacivi keda kece ka vakabulai keda nida sa luvena lomani kecega.

3. Na Sala ni Vuli Vola Tabu [Bible Study Methods], na sala ni vakadewataki ni vosa [exegetis]:A. Ni soli mai na lesoni se tikina mo wilika: wilika sara, oti qai wilika nai talanoa ni bera na lesoni, tarava nai talanoa ni oti na lesoni ko ya [context]. B. Tovolea mo kila toka nai naki ni kena volai nai vola koya; me vakataki Joni 20:30-31.C. Wilika tale na lesoni ka toqa na vosa kei na vakasama bibi e lauti iko? D. Ko raica rawa e dua na vakasama e buwawa ka sega ni macala vinaka, raica tale ka wilika na kena vakadewa vakavavalagi, kena e rawarawa? E. Raica tale na tikina enai Vola Tabu e rawa ni vakamacalataka na vakasama ko raica tiko, me vaka ena veivola tale eso enai Vola Tabu.Vakayagataka e so na taro ena vosa: A cava [what]? Gauna cava e volai kina se cavuti kina na vosa [when]? A cava na vuna [why]? Cava/yaco/rawa vaka evei [how]? F. Raica na “a” “b” “c” lalai enai Vola Tabu vakaidusidusi ka tukuna na vanua mo wilika tale me vakamatatataka na tikina ko wilika tiko; na references se foot/end notes. Indexes enai VT Vakavavalagi. G. Dikeva na vakayagataki ni gauna [tenses]: “Au a lako!” [past], “au sa lako!” [present] kei “au na lako!” [future]? I. Raica rawa e so na vakasama vou? [Goleva na veitikina ena lesoni ni kua? Se dua ga na tikina] J. Mo nanuma tiko ni ko wilika tiko e dua nai vola ka volai ena 2000 vakacaca na yabaki sa oti, mo vakasamataka na i tuvatuva ni vanua [geography], nai tovo ni bula, [culture and traditions], na veika e yaco ena gauna koya [history], kei nai vakarau ni nodra volavola [literature].K.Ia sa dei tu ni ogo na vosa ni Kalou, e vosa bula [Ipiriu 4:12]. Mo masulaka ka nuitaka na Kalou ena nomu vukei ni sereki ni vosa.L. Sa kena gauna ogo mo tovolea ke ko gadreva me toso cake tikoga na nomu kila na i Vola Tabu , mo tekivu vakavolia e so nai vola ka rawa me vukei iko. Eso nai Vola Tabu sa tu vata kei na kenai vakamacala [Commentary] se Dictionary of the Bible kei na nomu Dauwilika wasoma na Taro enai vola ni Sere vakaviti sa no kina na yavu ni noda vakabauta kei na cioloji ni lotu. M.Na kena i otioti mo qai taroga na taro: A cava e da vulica rawa mai nai talanoa ogo? Se A cava na kenai balebale vei au/kena yaga vei au ena noqu i tutu vakatamata, vakalotu vakarisito, etc, se cava na kenai balebale /yaga ki nai vavakoso? N.Kua ni rawai sara ena muria nai kalawa e soli yani enai vola baleta ni na tubu mai eso na vakasama e vakavotuya na Yalo Tabu, me golevi sara koya.

VEIKAUWAITAKI: A cava meda cakava me sureti kina ko ira era sega ni lewe ni lotu? E dua e da nanuma meda sikovi koya? A cava tale e rawa ni vakayacori?

Jovili kei Lisa Meo